

planetární. To vyžaduje celkové plánování lidské činnosti. Musí se vytvořit rámec, v němž se lidské aktivity mohou rozvíjet konstruktivně. Nelze spoléhat, že tento rámec se bude rozumět sám od sebe.

Pravdou ovšem zůstává, že člověk je omezené bytí, a totéž platí o prostředcích moderní technologie, jimiž hranice svého individuálního bytí přesahuje. Není Atlas, který na svých ramenech nese nebeskou klenbu a nikdy tomu tak nebude. Jeho znalosti jsou omezené, jeho hodnocení dějinných faktorů fragmentární a nejisté. Navzdory vši moci, kterou nabyt, budoucnost mu zůstává uzavřena. Z toho plynou dva závěry: V celém dosahu lidské odpovědnosti máme budoucnost nakonec přenechat Božím rukám. A to znamená, že máme dodržovat co největší zdrženlivost při všech rozhodnutích, jejichž důsledky jsou nejisté.

Poznání je prvním krokem k rozpoznání odpovědnosti. Nahlédnutí nezahrnuje automaticky výkon odpovědnosti. To vyžaduje, aby se objevil její nositel. Podle konkrétních úkolů jím může být jednotlivá osoba, skupina lidí nebo instituce. Proto, aby se nositel odpovědnosti dostal do situace, kdy začne svou odpovědnost vnímat, musí se vytvořit odpovídající struktury. Současná krize spočívá z velké části v tom, že řada úkolů dosud nenalezla své nositele.

Nakonec Lukas Vischer vyjadřuje varování: Vize odpovědné společnosti není vizí lepší budoucnosti. Nejde o dokonalou společnost, která se má ustavit někdy v budoucnu. Nelze si zastírat rostoucí zranitelnost přírody, a tím i lidské společnosti. Přísliby lepší budoucnosti proto dnes znějí doslova dutě. Co snad lze popsat, jsou obrysy společnosti, která se staví čelem k výzvám doby a snaží se řídit vývoj s jeho nadějami a riziky po nejlepších možných cestách.

Literatura

- Berďajev, N. A.: O otroctví a svobodě člověka. Oikomenh Praha, 1997.
 Bonhoeffer, D.: Následování, z předmluvy J. M. Lochmana. Kalich Praha, 1962.
 Janát, B.: Myslet proti duchu doby. Vyšehrad Praha, 1999.
 Jonas, H.: Das Prinzip Verantwortung. Stuttgart, 1979.
 Ophuls, W.: Requiem for Modern Politics. Westviews Press, 1997.
 Vischer, L.: Verantwortliche Gesellschaft. Neukirchener Verlag, 2001.

Doc. JUDr. Václav Mezřický, Ústav pro ekopolitiku, o. p. s., Hradební 3, 110 00 Praha 1
E-mail: mezzricky@frf.cum.cz

Je zapotřebí ekologické konverze...

Když se scházíme k modlitbám, k prosbám, předpokládá to naše hluboké vědomí toho, že Bůh je blízko. Jeho tajemná přítomnost není přítomnost učitele ve školce, který jen hlídá, dohlíží na nezletilé děti. Ani to není přítomnost nezajímavého, mlčenlivého pozorovatele. Bůh nás má rád a jeho blízkost je blízkost účinná, blízkost pomáhající. Bůh miluje svět.

Možná, že mnozí znáte onen nádherný starozákonní obraz *sen Jakubův* nebo *žebřík Jakubův*. Jakub je v těžké situaci, je na útěku a spí pod širým nebem. Probudí ho sen. Vidí, že až k nebi sahá žebřík a že nebe je otevřené. Říká: *"Jistě je na tomto místě Hospodin, a já jsem to neověděl! Jakou bázeň vzbuzuje toto místo! Není to nic jiného než dům Boží, je to brána nebeská."* Nebe je nad člověkem, nad lidstvem otevřené, nebe se nezavřelo. Naopak, ještě více se rozevřelo a sestoupil Bůh v lidské podobě, Boží Syn vtělený, Ježíš Kristus. On přišel právě pro takové lidi, kteří trpí, pro ty hříšné, kteří sami cítí svoji slabost a někdy

propadají zlu. Přišel pro ty, kteří jsou v neštěstí, na okraji společnosti. A takové lidi kolem sebe shromažďoval. Oni mu to vyčítali: jí s hříšníky, stýká se s hříšníky. Ježíš jim jasně řekl: *"Lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní."* Tuto myšlenku si jasně uvědomujeme i v takových kritických situacích jako po 11. září loňského roku nebo i v situaci, ve které stojíme. Navštívil jsem řadu míst zasažených povodněmi a viděl jsem, třeba v Kralupech, ve Štěchovicích i tady po Praze tu spoušť. Viděl jsem lidi, jak jim bezmocně klesly ruce a se slzami v očích a s bolestí v srdci nebyli schopni ani slova. To je situace, ve které se cítíme malými, ve které najednou cítíme, že potřebujeme pomoc a zdvihneme ruce vzhůru. Zdvihneme a vztahujeme ruce k pomoci, vztahujeme ruce k moci, k moci Boží, která nás přesahuje, k Bohu. To je dobrý začátek pro modlitbu, pro dnešní modlitbu. Tajemství Boží přítomnosti, tajemství blízkého Boha mezi námi se projevuje. Mohl bych o tom širě mluvit, ale snad stačí dnes v této

chvíli poukázat na slovo, které jsme slyšeli nyní ve čtení. Je to slovo, které rozezněl On před 2 000 lety, slovo evangelia. Toto slovo zní jako neutuchající echo až dodnes a zaznělo v této chvíli do našich uší. Vy jste mu jistě rozuměli. K Ježíšovi přišli lidé a předložili mu otázku. Vyprávěli o určitém neštěstí, dnes bychom řekli masakru, který způsobil místodržitel Pilát na Galilejských, na lidech, kteří pomáhali v chrámě při oběti. Nevíme, kolik jich bylo, ale šlo o velký masakr, který lidi zasáhl. Ptali se Ježíše, jestli vysvětlí, co je příčinou. Byli větší hříšníci a byl to trest za jejich hříchy? Zde je velice důležitá odpověď Ježíšova, odpověď na jejich názory a myšlenky, zda toto všechno, povodeň a všechny katastrofy, jsou Boží tresty. Ježíš odpověděl: "Ne." Ale řekl: "*Jestliže se neobráátíte, stejně tak zahynete.*" Ve verzi, která byla dnes přečtená, se četlo: "*Jestliže nebudete činit pokání.*" To však znamená – aby to bylo pochopitelné – jestliže se neobráátíte, jestliže nezměníte své smýšlení a své postoje, stejně tak zahynete. A totéž řekl o osmnácti, na které v Siloe spadla věž. Čili to, co máme před sebou, to, co vidíme v televizi, čeho se naše ruce dotýkají, je výzva. Je to výzva, opětná výzva k nám: Změňte svoje smýšlení, změňte své postoje a vztahy.

Myslím, že i když vycházím z Božího slova, z Kristova slova živého, neříkám nic jiného než to, co říkají již delší dobu odborníci ekologové, politologové a jiní specialisté, když mluví o vztahu člověka k přírodě, o jeho sobectví, se kterým drancuje přírodu, o sobectví, které působí agresí přírodě. Dalo by se to nazvat ještě možná tvrdšími slovy. Člověk vyvádí z rovnováhy harmonii přírody a působí disharmonii. Samozřejmě, že mluvíme-li o staleté, pětistileté a tisícileté vodě, znamená to, že takové události se vyskytovaly. Příroda si mnohdy pomáhá a tu disharmonii srovnává, ale člověk do toho zasahuje a tyto projevy disharmonie vyvolává a urychluje.

Co k nám tedy tato situace mluví a co nám chce toto slovo Kristovo říci? Změňte své postoje, změňte své smýšlení! Přírodu nepokořte! Je zapotřebí – možná i to bude znít příliš pateticky – je zapotřebí možná charty práv přírody. Tak jako je charta lidských práv, tak by bylo zapotřebí *charty práv přírody*. Je to divné, vidíte? Ale celý systém zákonů a principů, jimiž se příroda řídí, je třeba respektovat. Člověk žádný – ani nejmenší – zákon nedal ani nezměnil, ale má ho respektovat, má respektovat Tvůrce, který ho dal. Zmíním jen kratičce velké stalinské projekty socialistických vodních děl. Vidíte, jaké to mělo důsledky? Podobně i v Americe a jinde byly takové pokusy. Najednou člověk zjišťuje, že harmonii přírody poničil a že příroda prostě reaguje. Tedy změňte své smýšlení, změňte své postoje.

Já bych tady mluvil o *ekologickém obrácení, o ekologické konverzi*. To bych formuloval jako odpověď na Kristovu výzvu: "*Jestliže se neobráátíte, stejně tak zahynete.*" Čili ekologická konverze.

Abych ale nebyl jen negativní a neviděl jen to zlé, chtěl bych zdůraznit také obrovskou vlnu solidarity, pomoci, vzájemných úžasných vztahů. Komentátoři, kteří tento nádherný jev komentují, říkají: "*Kéž by nám to vydrželo. Kéž by to zůstalo.*" My dobře víme, že jestliže je na nás vnější tlak a jsme v nebezpečí a v ohrožení (např. komunismus, osmašedesátý rok), tak najednou je obrovsky mnoho solidarity. Jestliže to řeknu nepěkně, odpusťte, potřebujeme bič, abychom k sobě měli tyto vztahy. A tady, do této situace zní také slovo Kristovo: "*Jestliže se neobráátíte, stejně tak zahynete.*"

Jak se obrátit? Člověk potřebuje vnitřní motivaci. Nebezpečí, ohrožení je motiv vnější, tlak, pod kterým člověk jedná. My potřebujeme vnitřní motiv: Je zapotřebí změnit smýšlení a vidět, že důstojnost, kterou člověk, každý z nás má, je zakotvena v tvůrčím činu Božím a že Tvůrce dává člověku důstojnost, kterou je třeba vzájemně respektovat a že je třeba tyto vztahy žít podle toho vzoru, jaký nám Bůh dal: ve vzájemné lásce a ve vzájemné pomoci. Psychologové říkají, že člověk roste, jestliže se otevře pro druhého, pro jeho nouzi, pro jeho pomoc. A tady je zapotřebí nejen tlaku ohrožení a těžké situace, ale vždycky, i při malých potřebách a malých těžkostech je třeba se otevřít a na základě této motivace vnitřní, která je darem Božím, na základě této lásky, která je rozlita v našem srdci skrze Ducha svatého, který nám byl dán, vytvářet vztahy člověka k člověku.

Když jsem se zamýšlel a viděl jsem zničené archívy, knihovny a kulturní hodnoty, říkal jsem si: "*Tohle je již nenahraditelné.*" Člověku je toho najednou líto. Tím spíše však, na tomto pozadí, platí slovo Kristovo: "*Jestliže se neobráátíte, stejně tak zahynete.*" A tak nám zbývá, anebo výsledkem toho, co zažíváme a zakoušíme, je vnitřní rozhodnutí obrátit se, změnit své smýšlení, své každodenní postoje. A toto povede kupředu, v tom je naděje, jak naděje ekologická, tak i individuální nebo společenská – vždyť vidíme, jak už jsem to dnes zmiňoval, terorismus a další negativní jevy – mezi lidmi. I pro tyto situace spočívá řešení v následujícím: obrátit se, změnit postoj sobectví a nenávisti k postojů lásky.

A tak tady stojíme před tváří Boží, abychom prosili za ty, kteří trpí, abychom také prosili za obrácení a změnu postojů vůči přírodě, abychom prosili za obrácení a změnu smýšlení a postojů lidí vůči sobě navzájem. Na konci takovéto řeči, kázání, se říká *amen*. Je to vlastně prosba v hebrejštině, která znamená: *ať se to stane, kéž se to stane, "Pane, dej, ať se to stane"*.

Kardinál Miloslav Vlk, arcibiskup pražský

Slovo pronesené 24. 8. 2002 na ekumenické bohoslužbě v Praze v kostele sv. Petra a Pavla.